

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 40

שאל נא את הכהנים תורה

- א. הגיע יום הנכסף אשר בשביל זה היה לנו כח להתקיים במשך כל הגלות, הסעודה של הלוייתן (זוה"ק פ' תולדות מדרש הנעלם קלו. עיי"ש באריכות)! הקב"ה שחט את הלוייתן, וכל הצדיקים יושבים לאכול מהלוייתן, והיתה שם שולחן גדול מאד של כל מפרשי המשנה, התפארת ישראל, משנה אחרונה, רש"ש, חז"א, וכל והת"ח שלמדו משניות, ואשר בן יעקב בראשם. הגישו לפנייהם חתיכות מהלוייתן אם קיסם תחוב בכל חתיכה (כמו הערינג), אז התחילה הסערה, תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא! התחילו לדון האם הקיסם נחשב כיד לאוכל (ואם טומאה נגעה בקיסם האוכל נטמא), יש שטענו למה לא כמו כל יד לכלי, ויש שטענו הלא משנה מפורשת היא באהלות (פ"ג מ"ד) שאין חיבורי אדם נחשב לחיבור, והתפא"י ומשנ"א ורש"ש וחז"א וכל חכמי הדורות היו מתוכחים והולכים! ובאמת מה הדין? (ע' מפרשים שם, ובתפא"י עוקצין פ"ב אות נו', וחז"א עוקצין ב"ד)
- ב. נטלתי ידים לאכול חולין, ונגעתי בתרומה, האם פסלתי את התרומה? (ע' תוס' חגיגה יח: ד"ה כאן, ורמב"ם בפ"י זבים פ"ה ה"ב)
- ג. מרק ירקות נשפך על פירות שלא הוכשרו לקבל טומאה, האם הוכשרו בכך? (ע' ירוש' תרומות פ"א סוף ה"ב, ובביאור הגר"ח"ק שם)
- ד. אני טבולת יום, והייתי מכינה שקשוקה של תרומה, נזהרתי מאד לא לגעת בירקות, טחנתי אותם בבלנדר (שאווחזים ביד), ואח"כ מצאתי על ידי קצת שקשוקה, אני לא יודעת אם נגעתי בטעות, או אולי זה השפריץ עלי, מה דין השקשוקה? (ע' טהרות פ"ב מ"א, ומ"ב ס"י תס"ז ס"ק מט')
- ה. בחסדי ד' קול השפר הולך' (בגימ' תשפ"ב), הקב"ה תקע בשופר של אלף אמה, וכל הגליות התקבצו, והקב"ה קיים מה שהבטיח ליצחק אבינו לתת לזרעו 'כל הארצת האל' (בגימ' תשפ"ב), וכלל ישראל מוקפים בענני הכבוד כמו שכתוב 'לא ימיש עמוד הענן יומם' (בגימ' תשפ"ב), ו'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב' (בגימ' תשפ"ב), קיים מה שאמר 'השם גבולך שלום' (בגימ' תשפ"ב)! רצתי לבית המקדש להביא קרבן תודה, באתי לעזרה וקיימתי מצות סמיכה, ואמרתי דברי שבח, ושחטתי את הקרבן, ופתאום נזכרתי ששכחתי לגמרי להקדישו, האם הוא חולין בעזרה, או השחיטה מקדשת? (ע' פ"ח ס' ה' ס"ק ח' ו', תבואות שור שם, מקור ברוך ח"א ס' י"ח, חז"א נגעים י"א, ותורת הקרבנות פ"ב סע' מח')

הלכתא למשיחא

כל מי שחטא בדבר שחייב כרת במזיד, מביא על שגגתו חטאת (חוגן מן הפסח ומילה). וכל מי שחטא בזה"ז כשיבנה בית המקדש יצטרך להביא קרבן חטאת. חטאת באה על השוגג דוקא, לא על המזיד אונס או מתעסק או באופן שיש לו לסמוך על הרוב. שוגג כיצד כגון שעשה מלאכה בשבת ולא ידע שהוא שבת, או שמלאכה זו אסורה. תינוק שנשבה וכן אומר מותר הוי שוגג. גם אם ידע שאסור אבל לא ידע שיש בה כרת נחשב כשוגג, אם לא היה עושה כן אם היה יודע שיש בה חיוב כרת, (אבל אם היה עושה כן בין כך, לא יועיל לו שהוא ע"ה ג"כ). אם ידע שיש ספק ועבר, ואם היה יודע שהוא ודאי אסור היה נמנע (למשל עושה מלאכה בביה"ש, ונמצא שהוא כבר לילה), נחלקו האחרונים בזה (ע' רש"ש כריתות יז:, אבנ"ז אהע"ז רע"ט, אחיעזר ח"ג ס' נו אות ה'). עשה ע"פ עדים (כגון שאמרו לאשה מת בעלה, או שכבר מוצאי שבת) או ע"פ ב"ד שטעו, נחשב שוגג ולא אונס.

מתעסק היינו כשעוסק בדבר המותר, ובטעות עלתה בידו דבר האסור, ולדעת תוס' הכוונה אם מתכוין להגביה דבר שחשב שהוא תלוש, ונמצא שהיה מחובר, א"כ לא כוון לעשות מעשה תלישה. ובחלבים ועריות מתעסק חייב (נתכוין לאכול דבר שחשב שמותר ונמצא שהוא אסור, או שנתכוין לאכול חתיכה זו ועלתה בידו חתיכה אחרת שאסור). ולענין שבת אפי' מתכוין לדבר אסור, כגון נתכוין להדליק אור זה ובטעות הדליק אחרת פטור (ויש עוד הרבה פרטים בזה, ע' סוגיא בכריתות כ' ורמב"ם).

מי שעבר עבירות הרבה בשוגג צריך להביא על כל שגגה ושגגה. אבל אם הוא שגגה אחת מביא רק קרבן אחת. ויש שלשה דברים המחלקים השגגות שלא תהא נחשבת כשגגה אחת. א) שמות מוחלקים, דהיינו חלב, דם, שבת, נדה, (בעל תשובה שעבר על הכל מחמת חסרון ידיעה, יביא חטאת אחת על כל החלב שאכל, וחטאת אחת על שבת, וחטאת אחת על נדה וכו'). ב) ידיעות מחלקות, דהיינו אם נודע לו שחטא, ושוב שגג עוד הפעם מביא ב' חטאות (ו"א דצריך שידע שחייב קרבן, ע' מ"מ שגגות פ"ה ה"ז), ג) גופין מוחלקים, ומבואר במשנה כריתות טו'.

בשבת כל מלאכה מחלק אם שגג במלאכה, למשל אם ששכח שהיום שבת או שלא ידע מאיסור שבת, מביא שגגה אחת על השבת, אבל אם ידע שהוא שבת, ולא ידע שאסור להוציא פסולת מתוך האוכל, וגם שלתקן סיכה שנעקמה זה מכה בפטיש, ושגג בשניהם מביא שני חטאות. ונחלקו בגמ' אם שבתות כגופים דהיינו אם כל שבת נחשב כגוף אחרת, וממילא אם שגג כל שבת באיסור בורר, צריך להביא חטאת אחת לכל שבת ששגג. הרמב"ם (שגגות פ"ז ה"ח) פסק ששבתות כגופין וצריך להביא על כל שבת, אמנם צייר באופן שבכל שבת עשה תולדה אחרת מאותו אב, והאחרונים דנו בדעת הרמב"ם מה הדין באותה תולדה.

בכלל ידיעות מחלקות הוא אם שכח שהוא שבת ב' פעמים (בשבתות נפרדות), אומרים שבדאי היה לו ידיעה בינתים שהיתה שבת ושחטא, וצריך להביא ב' חטאות.

תשובות לשאלות גליון שעבר

- א. אני צפיתי לישועה כל ימי חיי, וזכיתי לקום לתחיה לראות בבנין בית המקדש (ע' ריטב"א תענית ל:), והלכתי לבקר את עשרות אלפי הנכדים והנינים שלי, והבאתי אתי את כיסוי הארון שנקברתי בו כדי לקיים לא אמות כי אחיה ואספר מעשה י-ה' (בגמ' תשפ"ב), והנכדים התחילו לדון האם הוא מטמא במגע או אפי' באהל, והיות שהייתי חי בתקופת הראשונים, בקשו ממני לדעת, דעת הראשונים בזה? (ע' תוס' כתובות ד:; ואהלות פ"ב מ"ד וראשונים שם) תשובה: גולל ודופק מטמאים במגע ואהל. דעת רוב ראשונים דגולל היינו כיסוי הקבר, ודופק הוא המחיצות מן הצד, ודעת ר"ת (כתובות ד: ועוד) דגולל היינו מצבה, ודופק היינו מה שמחזיק המצבה. דעת רש"י (עירובין טו. ד"ה ומטמא) דאפי' כשפירש הגולל (כיסוי הארון) מן הקבר, מטמא באהל, וכ"ד הרשב"א (ח"א ס' תע"ו). ודעת ר' דוד מניצבורג (תוס' כתובות ד:): דדוקא כשפירש מן הקבר מטמא. ודעת הגר"א (אהלות פ"ב מ"ד באליה רבה) דדוקא במגע מטמא כשפירש, ולא באהל. ודעת הר"ש (שם במשנה) בשם ספרי זוטא, ורא"ש שם, וכן הרמב"ם בפי"ה"מ (אהלות פט"ו מ"ט) דדוקא כשהוא מעל הקבר מטמא משום גולל, ולא כשפירש.
- ב. יש לי גמ"ח של כסאות להשאלה, ובקשו ממני כסאות עבור כל הסוכות שמירושלים עד המדבר, בשביל המשלח את השעיר לעזאזל, והכנתי שם אוכל ושתייה. מוצאי יר"כ נתן לי המשלח רשימה על איזה כסאות הוא ישב בין בהלוח בין בחזור (בסוכה אחרונה), וגם את האוכל שנגע, מה טמא ומה טהור? (ע' רמב"ם פרה פ"ה ה"ו) תשובה: שעיר לעזאזל מטמא את האדם בשעת כל זמן שהוא מתעסק עמו, והוא אב הטומאה ומטמא בגדים וכלים כל זמן שמתעסק עמו. דעת הרמב"ם שהמשלח מטמא בגדים (וכלים) משעת יציאתו מירושלים, עד שעת דחייתו לעזאזל, ואח"כ נעשה ראשון לטומאה, ומטמא אוכלים ומשקים. דעת הרא"ש (יומא סדר העבודה ד"ה מאתמול) דמטמא בגדים רק משהגיע לצוק, ועד אז כל מה שנגע בו טהור.
- ג. נגעתי בכסא טמא בליל יום הכיפורים, האם מותר לי לטבול ביר"כ? (ע' יומא פח, וערל"נ נדה כט:): תשובה: בגמ' איתא דכל חייבי טבילות טובלים כדרך ביה"כ. ותוס' (שבת קכא. ד"ה ה"ג) הוכיחו דזהו אפי' למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה היא. אמנם בתה"ד ס' רנ"ה הביא דעת המרדכי (שבועות ס' תשנב) דכל ההיתר לטבול ביום הכיפורים הוא רק למ"ד טבילה בזמנה מצוה, אבל למ"ד כלאו מצוה היא אסור, ופסק ר"ת כמאן דאמר לאו מצוה היא, ולפיכך אין לטבול בשבת או ביר"כ. אמנם דעת ר"ח ורבינו אליהו ובה"ג דטבילה בזמנה מצוה היא. וע' כ"ז ביר"ד ס' קצ"ז ברמ"א וש"ך וסד"ט. והנה הערוך לנר חידש דטבילה בזמנה שייך רק באלו שטמאים לכמה ימים כגון נדה ויולדת וכן טמא מת שטמא ז' ימים, וכן בע"ק שכתוב מפורש בתורה והיה לפנות ערב ירחץ במים, אבל שאר חייבי טבילות אין טבילה בזמנה מצוה. ומדברי האחרונים (פנ"י ביצה יח, וסד"ט קצ"ז אות ד') שדנו אם שייך בכלים טבילה בזמנה מצוה, מוכח דלא ס"ל כן. ולכן לפי תוס' דמותר לטבול ביום הכיפורים אפי' למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה היא, מותר לטבול. ולפי דעת המרדכי דרק למ"ד טבילה בזמנה מצוה היא מותר לטבול, א"כ לר"ת דפסק לאו מצוה היא אסור, ולר"ח ורבינו אליהו ובה"ג, לפי הערוך לנר אסור כיון דבכה"ג לאו מצוה היא, ולשאר אחרונים מותר.
- ד. אם נזכה לבית המקדש בסוכות ולא נספיק להיטהר, האם ניסוך המים בא בטומאה? (ע' מקד"ד ס' לג' ב', חזו"א או"ח קכד דף לד., וכלי חמדה פ' פנחס) תשובה: דעת המקדש דוד וחזו"א דניסוך המים הוא כמו כל קרבן ציבור דבא בטומאה, והכלי חמדה פ' פנחס (עמוד 244) כתב בדעת הרמב"ם (איסורי מזבח פ"ו ה"ו) דס"ל כיון דניסוך המים הוא הלכה למשה מסיני, לא נאמר על זה ההיתר דבא בטומאה.
- ה. זה היה ממש פתאום כמו שכתוב בנביא, פתאום יבא אל היכלו! הרגשתי היאך 'בחזק יד הוציא ד' אתכם מזה' (בגמ' תשפ"ב) היה ידוע לי מה שחז"ל אמרו שבסוכות תהיה מלחמת גוג ומגוג, וידעתי דברי הגר"א שזה יקח בסך הכל שתיים עשרה דקות, אבל לא הכנתי עצמי כראוי. נבחרתי להביא המים לצורך ניסוך המים לעזרה, ונסתפקתי האם צריך קודם להקדיש את המים קדושת פה קודם, או שהכלי שרת מקדש אפי' כשהמים חולין. אני צריך תשובה דחופה, אני מתבייש לעמוד לפני משיח ואליהו וכל כלל ישראל בלי לדעת מה לעשות. (ע' תוס' מנחות עט: ד"ה וליתנהו, חזו"א סוכה פ"ג ה"ז, קה"י מנחות א,ו ועוד) תשובה: דעת החזון יחזקאל דצריך להקדישם בפה קודם כמש"כ תוס' במנחות דאין כלי שרת מקדש חולין, אמנם דעת כמה אחרונים (מרחשת ח"ב ס' מ' אות א', קה"י מנחות ס' א' אות ו', מועדים וזמנים ח"ב ס' ק"ל) דדברי תוס' אמורים למאן דאמר שכלי שרת מקדש שלא מדעת, אבל למאי דקיי"ל דאין כלי שרת מקדש שלא מדעת, יכול לקדש חולין, וא"צ להקדישו בפה קודם.